

Inventar umjetnina župne crkve Blažene Djevice Marije u Umagu

---

Martinčić, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:727650>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-19**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet

Odsjek za povijest umjetnosti

Akadska godina 2016/2017

Inventar umjetnina župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije u Umagu

Studentica: Maja Martinčić

Mentor: dr. sc. Damir Tulić

Sadržaj

Sažetak	1
Povijesni kontekst	3
Povijest biskupske nadležnosti nad umaškom župom	7
Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Umagu	8
Slikarstvo	9
Skulptura	12
Liturgijski predmeti od zlata i srebra	14
Zaključak.....	15
Literatura.....	16
Inventar župne crkve u Umagu iz 1821. godine	17
Popis ilustracija.....	22

Sažetak

Prvi znaci stanovništva na umaškom poluotoku potječu iz 3. stoljeća, za vrijeme Rimskog Carstva. Od kraja 5. i tokom prve polovice 6. stoljeća, Umag je bio dio istočnogotskog kraljevstva, a zatim je slijedila bizantska vlada. S početkom 9. stoljeća, Umag prisvaja Karlo Veliki, sredinom 9. stoljeća Umag pada pod Italsko Kraljevstvo te se od sredine 10. stoljeća priključuje Bavarskoj. Umag pristaje na venecijanski *vinculo fidelitas* 1150. godine, dok 1269. postaje dijelom venecijanskog posjeda. Tokom mletačke vladavine Umag raste, a u 1230. godini se spominje sa statusom grada. Padom Mletačke Republike 1797. godine, vlast nad Umagom preuzima Austrija sve do 1918. godine. Tokom vladavine Italije, umaško gospodarstvo je često bilo u krizi te se stanovništvo masovno iseljavanja. S kapitulacijom Italije nastaju problemi s razgraničavanjem teritorija Istre. Umag je bio dio Zone B koja je bila pod vladavinom Slobodnog Teritorija Trsta do njenog ukidanja 1954. godine. Tada Jugoslavija preuzima Zonu B, što je postalo službeno tek 1975. godine i tada gospodarstvo Umaga ponovo raste.

Umaška župa je tijekom više stoljeća mijenjala biskupsku nadležnost. Od 10. stoljeća je bila u sklopu tršćanske biskupije. Tokom 10. i 12. stoljeća nadležnost je nakratko prešla novigradskoj biskupiji, ali bi se uvijek vratila Trstu. Na početku 16. stoljeća je novigradska biskupija silom preuzela umašku župu te se nakon 20 godina vratila u sklopu tršćanske biskupije. Krajem 18. stoljeća jurisdikcija umaške župe prelazi novigradskoj biskupiji, sve do njenog ukinuća 1831. godine, kada se vraća tršćanskoj biskupiji, dok danas pripada porečkoj biskupiji.

Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Umagu je sagrađena tokom početka 18. stoljeća. Projektirao ju je arhitekt Giovanni Dongetti te je prvi primjer neopaladijanskog tipa arhitekture u Istri. Crkva je longitudinalna sa jednim brodom i šest bočnih kapela.

U inventaru umjetnina crkva sadrži oltarnu palu *Krštenja Kristovog*, djelo nepoznatog venecijanskog slikara, a izrađena je krajem 16. ili početkom 17. stoljeća. Nadalje u sakristiji se nalaze pala s prikazom *Uskrslog Krista*, djelo Maffea da Verone s početka 17. stoljeća i luneta s prikazom *Boga Oca*. Na jednom od oltara nalazi se pala *Silaska Duha Svetoga*, s natpisom datacije 1744. godine i inicijalima M. D. V. F. Djelo *Bogorodica od sv. Ružarija sa sv. Dominikom i sv. Katarinom Sijenskom* je rad Giacoma Alugara iz 1650. godine. U svetištu se nalazi slika *Uznesenja Blažene Djevice Marije*, datirana je 1788. godine i potpisana od slikara Domenica Martinellija, isti autor je izradio ciklus svetaca i alegorije Nade i Vjere, koje se nalaze na zidovima broda crkve. Na bočnim oltarima se nalaze slike tri slike iz kraja 19. stoljeća. Bartolomeo Gianelli je izradio sliku *Krista i sv. Marije Margarite Alocoque*, Pietro Marchesi je izradio sliku *Sv. Josipa i Dijeteta sa sv. Nikolom i sv. Antunom Padovanski* te je Giovanni Battista Crevatin izradio sliku *Svete Obitelji*. Od

drvenih reljefa u crkvi se nalazi drveni triptih iz 15. stoljeća te *Pietà*, koja se nalazila u Crkvi Majke Božije Žalosne (porušena 1954. godine) s jakim utjecajem obitelji Vivarini. Na jednom od bočnih oltara nalazi se raspelo koje se datira 1600. godine, dok se na glavnom oltaru nalaze skulpture *Sv. Peregrina* i *Sv. Nicefora*, koje je izradio Antonio Bosa, a dospjele su u Umag 1821. godine. U inventaru crkve nalazi se srebrni kip *Sv. Pelegrina* kojeg je izradio Giuseppe Bonanni 1911. godine. Od drvenih skulptura iz početka 20. stoljeća nalaze se kip *Sv. Tereze od Dijeteta Isusa*, *Sv. Antuna Padovanskog s prosjakom* i *Bogorodice Karmelska*. Od liturgijskog posuđa u inventaru crkve se nalaze četiri ciborija, četiri kustodije, devet kaleža, šest pokaznica, od kojih tri s postoljem te osam relikvijarija. Mnogi od navedenih predmeta su navedeni u popisu inventaru iz 1818. i 1928. godine.

Ključne riječi: Umag, župna crkva u Umagu, Giacomo Alugaro, Domenico Martinelli, Maffeo da Verona, *Pietà* iz Umaga, Antonio Bosa

Povijesni kontekst

Istra se počela razvijati gospodarski i politički dolaskom Rimskog Carstva tokom druge polovice 1. stoljeća. Tada se osnivaju tri kolonije, a područje između rijeke Dragonje i Mirne je pripadalo koloniji Tergeste. Arheološka iskapanja pokazuju postojanje stambenih objekata na umaškom poluotoku u 3. stoljeću.¹

Kada je Teodorik osvojio Ravenu, Istra s Umagom se našla u istočnogotskom kraljevstvu od 489. do 538. godine.² U to doba su barbarske bande više puta napadale i pljačkale Umag te su ga djelomično uništile. Tokom invazija, Umag je poslužio kao sklonište mnogim izbjeglicama iz Akvileje i drugog okolnog područja, s obzirom da je u to doba bio otok.³ Bizant nije bio zadovoljan ostrogotskim djelovanjem te je Justinijan želio obnoviti nekadašnje Rimsko Carstvo te je krenuo u rekonkvistu, 538. godine Istra je pripala bizantskoj upravi.⁴

Po legendi, 546. godine su se u Umagu zaustavili pićanski biskup Nicefor i njegov đakon Maksimilijan, izgleda da su se razboljeli i poginuli u Umagu.⁵ Moći obojice se čuvaju u oltaru Majke Božije Žalosne u umaškoj župnoj crkvi, a desna ruka biskupa je dostavljena pićanskoj biskupiji.⁶

Naziv *Humago* (Umag) se po prvi puta spominje u Kozmografiji Anonimnog Ravenjanina u 8. stoljeća, a koristeći izvore iz 6. stoljeća potvrđuje postojanje naselja pod tim imenom još iz ranijeg doba.⁷

Franci su dospjeli u Istru 788. godine te su se borili za vlast s Bizantom sve do mira u Aachenu 812. godine, kada je Karlu Velikom potvrđena vlast u Istri. Franci su uveli novi sistem feudalizma, na vlasti je bio vojvoda sa sjedištem u Novigradu, ukinuta je komunalna lokalna samouprava, uveli su nove poreze, a porezi crkvi su se povisili. Njihova vlast se učvrstila s naklonosti istarskih biskupa jurisdikciji akvilejskog patrijarha.⁸ Za vrijeme franačke vlasti u Umagu se pojavila glad te je počeo propadati, što je dovelo do gospodarske krize.⁹

Kada se Franačka podjelila 843. godine Verdunskim ugovorom, Istra je pripala Italjskom Kraljevstvu i Lotaru I, odvaja se sredinom 10. stoljeća nakon čega je priključena Bavarskoj. Za vrijeme ranog srednjeg vijeka u Umagu je izgrađena crkva s tri upisane apside koja je uništena, kao

---

1 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ, Povijesni pregled Umaga i okolice do 1269. godine u: *Monografija grada Umaga*, Umag, Grafica Walter, 2012., 31.

2 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 1) 35.

3 DARIO ALBERTI, *Istria: Storia, arte, cultura*, Trst, Lint editoriale, 2006., 2. izdanje, 1043.

4 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 1) 35.

5 DARIO ALBERTI (bilj. 3) 1045.

6 ALFONSO FRAGIACOMO, Le sculture di Bosa u: *L'arena di Pola*, br. 25, 1969., 518., SERGIJE JELENIĆ, *Umag: Sakralno bogatstvo Umaga i okolice*, Umag, Narodno sveučilište "Ante Babić", 1997., 21.

7 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 1) 37.

8 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 1) 35-38.

9 DARIO ALBERTI (bilj. 3) 1045.

i većina grada nakon pljačke kneza Domagoja 876. godine.¹⁰

Za to vrijeme Venecija jača te sredinom 9. stoljeća postaje vojvodstvom. Pošto je razvila interes za istarskim posjedima ali nije još vojno dovoljno snažna za osvajanja, diplomatski nudi istarskim gradovima potpisivanje ugovora o zaštiti.¹¹

Umag je pristao na *vinculo fidelitas* (zakletva vjernosti) 1150. godine, čime su venecijanski trgovci dobivaju pogodnosti da ne moraju plaćati davanja, a Umag se obvezuje sudjelovati u venecijanskim vojnim pohodima, godišnje plaćati dva romanata Mlecima i davati 40 urni ulja crkvi sv. Marka¹²

Car Otton IV. 1208 godine daje Istru kao feud akvilejskom patrijarhu. Umag strahuje od goričkih grofova pa traži pomoć od Venecije. Godine 1269. Umag postaje dio venecijanskog posjeda, Mleci šalju kao prvog rektora plemića Marina Bemba. Umag se utvrđuje i jugozapadna strana dobiva bastione i kule. Venecija se bori s goričanima od 1279. do mira u Trevisu 1291. godine, kada se dogovaraju da priobalno područje pripada Veneciji od Kopra do Rovinja i Motovuna.¹³

Tokom 11. stoljeća uvjeti života se poboljšavaju stoga stanovništvo u Umagu raste te se margine grada šire na kopno. U zapisu iz 1029. godine navodi se kao *Villam Humagi* (selo), 1149. godine kao *Civitas Humagi* (grad), a 1230. kao *Castrum Humagensem* (kaštel). Demografski rast dovodi do stvaranja predgrađa, gradi se drugi krug zidina između moele i luke koji se spominje 1333. godine. Tokom 12. stoljeća gube se zadnji oblici feudalizma, Umag postaje samostalna komuna te dobiva statut, s time administrativnu i upravnu vlast ima magistrat koji bira grad.¹⁴

Tokom druge polovice 14. stoljeća Đenovljani su često napadali Umag. U jednom napadu 1379. godine su okupirali grad i predali ga akvilejskom patrijarhu te su oteli relikvije svetih Nicefora i Maksimilijana.¹⁵

Od 15 do 17. stoljeća su trajale česte epidemije kuge i malarije dovedene od venecijanskih pomoraca što je prouzročilo demografski i ekonomski pad. U jednom trenu je u Umagu ostalo par desetaka ljudi pa su Mlečani od 16. stoljeća počeli sustavno naseljavati stanovništvo. Od silnih epidemija kuge se razvilo jako štovanje svetog Roka, 1514. godine mu je sagrađena crkvice izvan kaštela, koju je Marc'Antonio Foscarini posvetio godinu kasnije.¹⁶

Od 16. do 18. stoljeća je umaška luka bila neizbježno stajalište za svako venecijansko

---

10 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 1) 38.

11 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 1) 38-39.

12 RINO CIGUJ, Povijesni pregled Umaga u doba Venecije u: *Monografija grada Umaga*, Umag, Grafica Walter, 2012., (1269-1797) 44.

13 RINO CIGUJ (bilj. 12) 45-46.

14 RINO CIGUJ (bilj. 12) 44.

15 RINO CIGUJ (bilj. 12) 48-49.

16 RINO CIGUJ (bilj. 12) 49.

putovanje do Istre, Kvatnerskih otoka i Dalmacije. Luka je bila žarište trgovine. Gospodarstvo se temeljilo na poljoprivredi, stočarstvu i šumarstvu sve do 19. stoljeća kada bitan karakter dobivaju i obrtnici, pomorci i ribari.¹⁷ Važnu ulogu su činile bratovštine, koje postoje od 1490. godine. Pretpostavlja se da je Bratovština svetog Jakova najstarija, dok su druge rane bratovštine bile one svetog Andrije, udruga ribara koja je bila aktivna sve do 20. stoljeća, i svetog Nikole, škola mornara koja je imala sjedište u u crkvi Blažene Djevice Marije Žalosne. U 16. stoljeću se broj vjerskih zajednica uvećao na poticaj Tridentskog koncila te je krajem 17. stoljeća Umag je imao 11 bratovština. U 18. stoljeću ulaze u veliku krizu zbog manjka prihoda i loše administracije, a napoleonskim dekretom 1805. godine sve bratovštine su dobile zabranu djelovanja.¹⁸

S padom Mletačke Republike 1797. godine, vlast nad Umagom preuzima Austrija. U to doba Francuska je ratovala s Austrijom, a mirom u Bratislavi 1805. godine Umag nakratko prelazi francuzima ali se 1813. vraća Austriji sve do 1918. godine.¹⁹

Proces modernizacije započeo je s Listopadskom diplomom 1860. godine, kada su ukinuti uredi poglavarstva Istre i Gorice te su obećani liberalni pokreti u istarskoj politici. No, Veljački patent 1861. godine uveo je striktno i konzervativne postupke u pogledu političkog okruženja. Tim postupkom cijela Istra je gospodarski i društveno zaostala. Markgrofovija Istra postaje zasebna jedinica s vlastitim zemaljskim saborom, s Porečom kao glavnim gradom. Od 1869. godine Istra se dijeli na šest kapetanata, takva raspodjela traje sve do 1918. godine, kada propada monarhija i kreće talijanska okupacija.²⁰

Sve do početka 20. stoljeća industrijalizacija se nije pojavila, zato su bile aktivne obrtničke radnje, ali najvećim djelom se stanovništvo bavilo poljoprivredom. Najrazvijenije grane privrede su bile trgovina i transport, u kojima su vodili Umag, Novigrad, Poreč, Tar i Vrsar. Umag je imao jednog do dva veleposjednika, dok ih je većina bila u Novigradu. Zapad je prolazio kroz drugu industrijsku revoluciju, dok su Umag i cijelo okolno područje polako počeli pratiti modernizaciju, koje se pokazalo kroz rast urbanih naselja te stjecanje socijalne etičke i kulturne vrijednosti. Na području Umaga, Buja i Novigrada službeni jezik je bio talijanski, dok u ostatku kapetanata nije bio. Gradsko stanovništvo je poraslo za 40% a seosko za 60%. Kako je stanovništvo naglo poraslo ali industrija i gospodarstvo se nisu dovoljno razvili, došlo je do viška radne snage i veliki dio stanovništva je početkom 20. stoljeća migriralo u Trst.²¹

S dolaskom talijanske okupacijske postrojbe u Istru raspušta se postojeći odbor Narodnog

---

17 RINO CIGUJ (bilj. 12) 51.

18 RINO CIGUJ (bilj. 12) 52-54.

19 RINO CIGUJ (bilj. 12) 54.

20 DARKO DUKOVSKI, Umaški povijesni skokovi od Listopadske diplome 1860. do Osimskih sporazuma 1975. godine u: *Monografija grada Umaga*, Umag, Grafica Walter, 2012., 112-113.

21 DARKO DUKOVSKI (bilj. 20) 113-115.

vijeća. Upravu preuzimaju vojni zapovjednici i postavljaju nove članove općinske skupštine. U Umagu su civilnu vlast obnašali postojeći talijanski službenici, dok su njemački otpušteni. Istra je bila podijeljena na šest političkih kotara, a Umag je ostao općina u porečkom kotaru. Od 1923. godine, Kraljevskim dekretom, Istra postaje jedna od talijanskih provincija na čijoj vlasti stoji prefekt. Glavni grad provincije i sjedište prefekta postaje Pula.²²

Tokom Prvog svjetskog rata demografska i gospodarska struktura Istre se drastično izmjenjuje i ulazi u krizu. Dok se odvijala evakuacija Istre veliki broj ruralnog i gradskog stanovništva je preseljeno u Austriju, što je dovelo do mnoštva napuštenih polja i stoke.²³

Po završetku rata stanovništvo se masovno politiziralo. Od 1920ih godina fašizam je u Istri jačao, a po uzoru na ostale organizacije na Poreštini, razvio se i u Umagu. Istra je ušla u međuratno razdoblje s izrazito nepovoljnim gospodarskim i socijalnim prilikama, koje su trajale tokom čitavog perioda između dva rata. Središnja fašistička vlast je zanemarila istarsku pokrajinu, iako je prefekt često tražio pomoć, što je eskaliralo u optužbi prefekta da je centralna vlast kriva za gospodarsku propast Istre. Značajno poboljšanje života u Umagu se osjetilo dolaskom vodovoda 1930ih godina, ali je gospodarska kriza i dalje trajala. Tokom 20ih i 30ih godina Umag se preorijentirao na ribolov i industriju prerade ribe, ali slaba povezanost s ostalim poduzećima je onemogućila očekivani rast.²⁴

Kada je Italija ušla u Drugi svjetski rat, u Istri se sprovela cenzura, uveden je policijski sat i zamračenje. S kapitulacijom Italije, vladala je dezorijentacija i uslijedilo je otriježnjenje te je fašizam nestao. U razdoblju od 1943. do 1945. godine istarski gradovi spadaju pod njemačku vlast, kao strateški važna mjesta. Umag je 1944. godine osjetio savezničko bombardiranje, u kojem je stradalo 150 građana. Od 1945. počela je bitka za prevlast nad Istrom, privremeno riješenje razgraničavanja je bilo stvaranje Zone A i Zone B, koje su bile nestabilne sve do dolaska Međusavezničke komisije za razgraničavanje 1946. godine. Donesena je odluka da sjeverozapadni dio Istre do Novigrada (Zona B) pripada Slobodnom Teritoriju Trsta, dok ostatak Istre je prešao Jugoslaviji. Londonskim memorandumom se 1954. godine ukida vojna uprava Slobodnog Teritorija Trsta, a Zonu B preuzima Jugoslavija, iako se Italija nije složila s tim odvijanjem. Područje Zone B službeno prelazi Jugoslaviji 1975. godine s Osimskim sporazumom.²⁵

Tokom ovih nestabilnih odvijanja Umag je izgubio mnoštvo talijanskog stanovništva koje je izbjeglo u Italiju, ali istovremeno naseljavalo stanovništvo iz unutrašnjosti Istre. Nakon rata grad se polako obnavljao, pokreće se industrija te se otvara tvornica cementa. Gospodarski rast se počeo odvijati od 60ih godina s ulaganjem u turizam. Tada su se gospodarstvo i demografija

---

22 DARKO DUKOVSKI (bilj. 20) 119-120.

23 DARKO DUKOVSKI (bilj. 20) 118.

24 DARKO DUKOVSKI (bilj. 20) 121-125.

25 DARKO DUKOVSKI (bilj. 20) 129 -140.

stabilizirali.²⁶

Povijest biskupske nadležnosti nad umaškom župom

Postoji pretpostavka da je postojao drevan umaško-siparski episkopij, a nakon njegovog nastanka novigradska i tršćanska biskupija su se natjecale za pripojenje tog područja. Tršćanska biskupija je imala interes za to područje kako bi popunila isprekidan teritorij, dok je novigradska željela prirodno proširiti svoje granice. Pošto nijedna od njih nije imala pretpostavke za polaganje prava nad tim područjem, borba se protekla kroz niz stoljeća.²⁷

Oton II u diplomi iz 974. godine potvrđuje prevlast tršćanskoj biskupiji na temelju *decretum cum Graecies* Karla Velikog. Tokom 10. i 12. stoljeća se Novigrad uspio nakratko izboriti za nadležnost Umaga, ali bi se u konačnici uvijek vratila Trstu.²⁸

Marc'Antonio Foscarini je od 1500 godine silom pripojio umašku župu novigradskoj Biskupiji. Kad se rat smirio, 1512. godine, tršćanski biskup Pietro Bonomo se obratio Svetoj Stolici kako bi se žalio na Foscarinijevo preuzimanje desetina iz umaške župe. Odgovor je stigao 1518. godine, Foscarini je bio novčano kažnjen te se nadležnost umaške župe vratila Trstu.²⁹

Vrhovni crkveni sud 1521. godine daje konačnu presudu u korist novigradskoj biskupiji, ali tadašnji novigradski biskup Marcelo de'Petris se odriče prava nad umaškom župom kako bi se konačno uspostavio mir dviju biskupija.³⁰

Novigradski biskupi su više puta pokušali preuzeti kontrolu nad područjem Umaga tokom 17. stoljeća. Poticali su mletačku vladu da pokrene sukob za prevlast ali neuspješno, s obzirom da je Venecija željela održati mirne odnose. Tokom druge polovice 18. stoljeća ponovo su nastale tenzije oko umaške župe. Mletačka vlada i Car Giuseppe II su 1784. godine vodili dogovore kako bi se crkvena i politička vlast uskladile, slijedila je bula 1788. godine s kojom papa Pio VI službeno dodijelio jurisdikciju Umaga i Materade novigradskom biskupu.³¹

Papa Leon XII je na temelju bule *Locum Beati Petri* 1828. godine ukinuo biskupiju u Novigradu zbog izrazitog siromaštva. Biskupija se ugasila 1831. godine, kada je preminuo zadnji novigradski biskup Teodoro Loredano. Tada je cijelo područje pripojeno tršćanskoj biskupiji.³²

Nakon Drugog svjetskog rata je bila dio Apostolske administrature Pazin, a od 1977. godine, ujedinjenjem Crkve u hrvatskoj Istri, pripada porečkoj biskupiji.³³

---

26 DARKO DUKOVSKI (bilj. 20) 143-144.

27 ANDREA BENEDETTI, *Umago d'Istria nei secoli*, vol. 2, Umag, Famiglia umaghese, 1973., 91.

28 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 91-92.

29 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 97.

30 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 99

31 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22)100-101.

32 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22)102.

33 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 11.

Župna crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Umagu

Umaška župna crkva se nalazi na glavnom gradskom trgu, a posvećena je Uznesenju Blažene Djevice Marije i Sv. Peregrinu.³⁴ Na mjestu sadašnje crkve nalazila se starija i manja crkva koja se spominje u 14. stoljeću.³⁵ Iz arhivskih spisa je poznato da je nova crkva sagrađena povodom teškog oštećenja prijašnje za vrijeme velike oluje 1651. godine. Stara crkva srušena je do temelja, a izgradnja nove započela je 11. lipnja 1730. godine. Posvećena je 1760. godine iako pročelje nije bilo dovršeno te je takvo ostalo do danas.³⁶ Smatralo se da je arhitekt crkve bio Filippo Dongetti, ali na temelju stilske izvedbe i vremenske podudarnosti pretpostavlja se da je ipak arhitekt bio Giovanni Dongetti.³⁷

Umaška župna crkva je prvi primjer neopaladijanskog tipa arhitekture u Istri.³⁸ Godina njene izgradnje pokazuje da se takav tip arhitekture usvaja relativno rano na području Istre. Radi se o jednobrodnom dvoranskom prostoru sa šest kapela, tri sa svake strane. Kutovi broda su meko zaobljeni, što pokazuje da je projekt nastao poznavajući rješenja Antonia Gasparija i Giorgia Massaria. Unutrašnjost je raščlanjena pilastrima s korintskim kapitelima i profiliranim arhitravom. Prostor svetišta je sastavljen od kvadratnog dijela koji je presvođeno kupolastim završetkom i polukružne apside s kriškastim svodom. Dijelovi su odvojeni snopovima pilastra i pojasnicama, a svetište je povišeno za dvije stepenice od ostatka broda.³⁹ Pročelje je vertikalno raščlanjeno pilastrima s korintskim kapitelima, a zidna ploha je ukrašena geometrijskim oblicima.⁴⁰

Glavni oltar je pregrađen 1994. godine, tabernakulskog je tipa i na njemu se nalaze skulpture svetog Peregrina i svetog Maksimilijana.⁴¹ U inventaru iz 1821. godine se opisuje, *L'altar Maggiore e di Marmo bianco di Carrara, e le Colonne del tabernacolo di marmo rosso.*⁴² Ostali oltari su nastali istovremeno kad i crkva. Prvi oltar s lijeve strane je Krštenja Kristovog, drugi je oltar Svete Obitelji, treći oltar je Svetog Nikole. S desne strane redom idu oltar Svetog Križa, oltar Srca Isusovog i oltar Majke Božje Žalosne.⁴³

---

34 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ, Baština Umaga i okolice u: *Monografija grada Umaga*, Umag, Grafica Walter, 2012., 63.

35 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 16.

36 VLADIMIR MARKOVIĆ, Neopaladijevske jednobrodne crkve 18. stoljeća u sjevernojadranskoj Hrvatskoj u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 33, 1992. 435., NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 63.

37 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 64., SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 17.

38 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 64.

39 VLADIMIR MARKOVIĆ (bilj. 29) 436.

40 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 64.

41 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 18.

42 Inventar župne crkve u Umagu iz 1821. godine, Župni arhiv, Umag

43 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 18-21.

Slikarstvo

Oltarna pala *Krštenja Kristovog* je djelo nepoznatog slikara, a izrađena je krajem 16. ili vjerojatnije početkom 17. stoljeća. Krist stoji u naglašenom kontrapostu u rijeci Jordan sa sklopljenim rukama. Flankiraju ga, s njegove lijeve strane sveti Ivan Krstitelj, a s desne anđeli, dok se nad njima nalazi Bog Otac. S obzirom da je slika starija od same crkve pretpostavlja se da je bila dio inventara prijašnje crkve. Djelo je venecijansko, solidne kvalitete, izrađeno u Palminom krugu. Likovi su krupniji, a neki pokreti i fizionomije tijela su nezgrapni, draperija je izrađena u sitnim i dinamičnim naborima. U velikoj mjeri se oslanja na grafički list od Giovannija Battiste d'Angelija, zvanog i Battista del Moro, koji je povremeno boravio u Veneciji. Tokom vremena je pala preslikana pa je teško utvrditi način i udio utjecaja Palme, Tiziana i Veronesea.⁴⁴

U inventaru crkve nalazi se pala malih dimenzija (33x16cm) s prikazom *Uskrslog Krista*. On stoji u naglašenom kontrapostu na kamenoj ploči svog groba, glavu drži pognutom, lijevom rukom se pridržava za drveni križ, dok desnom pokazuje rane na dlanu. Pozadina je tamna i nedefinirana dok Krista obasjava lagano bočno svjetlo. Smatra se da je djelo bilo tabernakul oltara Presvetog Sakramenta u istoimenoj bratovštini utemeljenoj 1555. godine.⁴⁵

Anatomija je skladno i točno prikazana, draperija je prozirna te se na njoj primjećuju *lumeggiature*. Obrade svjetla i sjene na tijelu Krista je vješto prikazana. Na ovom djelu je vidljiv jak utjecaj Tintoretta, posebno po načinu obrade svjetla.⁴⁶ Pretpostavljalo se da je djelo izradio Giacomo Negretti (1544.-1628.)⁴⁷ Djelo se danas atribuiraju majstoru Maffeu da Verona (1576-1618), kasnomanirističkom slikaru koji se formirao u radionici Alvisea del Frisa (1544.-1609.) Ako je autor uistinu Maffeo da Verona onda bi se djelo smjestilo u prvom desetljeću 17. stoljeća unutar njegovog opusa.⁴⁸

U sakristiji crkve nalazi se luneta s prikazom *Boga Oca* okruženog kerubinima, koja datira iz druge četvrtine ili polovice 17. stoljeća. Djelo je vjerojatno bilo dio izgubljene oltarne pale ili dio drvenog oltara. Ovo djelo se najvjerojatnije nalazilo u inventaru prijašnje crkve. Način slikanja je meki, ali draperija je dinamično oblikovana u velikim naborima. Korišteni kolorit je toplih boja i vidljive su tanke *lumeggiature* na rubovima oblaka. Autor je sljedbenik kasnorenesansnog venecijanskog slikarstva.⁴⁹

---

44 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ, Slikarska baština Istre, Zagreb, 2006., 524

45 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 530.

46 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 530

47 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 138

48 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 530-531

49 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 529-530

U oltarnoj pali *Silazak Duha Svetoga* Bogorodica je u centru kompozicije na povišenom sjedištu, oko nje su kružno poredani apostoli s dinamičnim gestikulacijama, u istoj osi, nad glavom Bogorodice nalazi se golubica iz koje se zrakasto šire svjetlosne zrake i plameni jezičci. Na vrh centralne osi nalazi se Bog Otac, koji je okružen razigranim anđelima, glave anđela se mogu primijetiti i unutar oblaka. Na pali je natpis datacije 1744. godine i inicijali M. D. V. F. ali je autor ostao nepoznat.⁵⁰

Majstor se koristio grafičkim predloškom istoimene slike od Jacopa Bassana (1510.-1592.) nastale oko 1550. godine. Umaška slika je zrcalno okrenuta s ponekim odstupanjima od grafičkog lista na način da je pojednostavljena i sitlizirana, što je tipično za periferne slikare. Kompozicija je sažeta, tako da je naglašena simetričnost likova. Bogorodica je smještena frontalno u plitkoj zidnoj niši, dok u originalu se nalaze asimetrični stupovi. Razlike su i Bog Otac koji je dodan u kompoziciju, a nema ga na grafičkom listu, dok neke geste i položaji Apostola su izmjenjeni i pojednostavljeni.⁵¹

Autor se pokazao kao loš majstor, atributi u prvom planu su preveliki usporedno s figurama, a prazan prostor je u nesrazmjeru s ostatkom kompozicije. Crtež likova je nespretno, perspektivno skraćanje tijela je pogrešno, a nabori su pojednostavljeni. Slika je generalno u lošem stanju s puno oštećenja i požutjelim lakom.⁵²

Bogorodica od sv. Ružarija sa sv. Dominikom i sv. Katarinom Sijenskom je potpisano i datirano djelo, izradio ju je Giacomo Alugaro⁵³ 1650. godine. Sv. Dominik i sv. Katarina kleče i gledaju prema Bogodoricu koja nad njima lebdi u oblacima, ona u naručju drži Dijete Krista. Bogorodica pruža ružarij sv. Dominiku dok ga Krist pruža sv. Katarini.⁵⁴

Slika se vjerojatno nalazila u prijašnjoj župnoj crkvi. Djelo otkriva slabijeg predstavnika venecijanskog slikarstva kasne renesanse. Anatomije likova su neproporcionalne, a njihove geste su nespretno i neuvjerljive. Kolorit je siromašan i sastoji se od nijansi smeđih i žućkastih boja. Naznake intenzivnijih boja su vidljive tek u otajstvima, koja su smještena uz strane i donji rub slike, bez okvira ili dekoracije da ih odvoji od slike.⁵⁵

Ispod sv. Katarine Sijenske se nalazi grb s lavom uspravljenim na zadnjim nogama, identificiran je kao grb patricijske obitelji Longo, koji otkriva potencijalnog donatora. Gianfrancesco Longa obavljao dužnost podestata u Umagu od 1648. do 1649. godine. Tokom trajanja mandata dužnosnici nisu smjeli izlagati obiteljski grb, pretpostavlja se da je Gianfrancesco

50 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 532

51 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 533

52 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 533

53 Autor se spominje u bratovštini slikara u Veneciji od 1628. do 1641. godine, VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 533

54 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 532

55 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 532

naručio oltarnu čim je završio svoj mandat, što se podudara s datacijom slike 1650. godine.⁵⁶

Na stropu glavnog broda nalaze se tri freske, centralna prikazuje *Uznesenje Blažene Djevice Marije*, a u bočnima se nalaze *Sv. Peregrin* i *Sv. Nicefor*. Pretpostavlja se da je freske izradio Giuseppe Bernardino Bissoni (1762.-1844.)⁵⁷ u drugoj polovici 18. stoljeća, isti autor je izradio i oslike za župne crkve Motovuna i Buzeta⁵⁸

Slika *Uznesenja Blažene Djevice Marije* je datirana 1788. godine, što je poprilično kasno s obzirom da je u prezbiteriju iza glavnog oltara. Izradio ju je periferni slikar Domenico Martinelli. Slikar koji se po prvi puta pojavljuje i otkriva svoj identitet s potpisom na slici.⁵⁹

Kompozicija je tipološki ustaljena, apostoli su u pokretu i gestikuliraju nad praznim grobom dok Marija okružena anđelima lebdi nad njima u oblacima. Pretpostavlja se da bi uzor mogao biti sličan prikazom Sebastiana Riccia iz Karlskirche u Beču koji datira 1734. godine. Usporedno s Ricciovim, umaški prikaz je zcalno okrenut, a neke geste su izmijenjene i pojednostavljene, što bi ukazalo da majstor nije vidio djelo uživo već samo grafički list.⁶⁰

Radi se o slabijem majstoru, način oblikovanje je neuvjerljiv, fizionomije likova su stereotipne, vidljiva je stilizacija, dok su pokreti nespretni. Figure nisu međusobno u omjeru, likovi su plošni, a nabori odjeće su plitki.⁶¹

Oltarna pala *Uznesenja Blažene Djevice Marije* ima tipološke i oblikovne sličnosti sa ciklusom koji se nalazi na zidovima broda, stoga ih se atribuiru istom autoru, Domenicu Martinelliju i datira oko 1788. godine. Na slikama su prikazani: sv. Matej Evanđelista, sv. Marko Evanđelista, sv. Luka Evanđelista, sv. Ivan Evanđelista, sv. Pavao, sv. Petar, sv. Grgur, sv. Jeronim, sv. Ambrozije, sv. Augustin, te alegorije Nade i Vjere. Djela se nalaze u profiliranim štuko dekoracijama, te su simetrično raspoređene između pilastra u lađi. Uz trijumfalni luk su smješteni Evanđelisti, na zidovima broda su postavljeni Apostoli i četiri Crkvena Oca. Ciklus završavaju alegorijama Nade i Vjere koje se nalaze na pjevalištu. Ciklus slika je u lošem stanju, na njima se nakupilo prljavštine, dok su lak i kasniji retuši potamnili. Majstor se bolje snašao u jednostavnijoj kompoziciji. Likovi su centralno smješteni u prostranoj i jednostavnoj pozadini sa svijetlim bojama. Anatomija likova je krupna te nose attribute, a oni sjede ili stoje u središtu kompozicije. Majstorova ruka se prepoznaje u oblikovanju fizionomije, tipično stilizira uvojke kose i brade. Sva djela

---

56 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 532

57 Talijanski slikar rođen u Palmanovi, zvan i Bison ili Bisson. Prvo školovanje kao slikar je započeo u Bresci te se nastavio školovati u Veneciji kod Antonia Marie Zanetti Mlađeg. Naknadno se upisuje u Akademiju slikarstva, a po završetku studija usvaja fresko tehniku. ELENA BASSI Giuseppe Bernardino Bison u: *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 10, 1968., [http://www.treccani.it/enciclopedia/giuseppe-bernardino-bison_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/giuseppe-bernardino-bison_(Dizionario-Biografico)/) pristupljeno 4.9.2016.

58 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 22., NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 67.

59 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 525.

60 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 525.

61 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 525.

pokazuju draperije izrađene s plitkim naborima, krute i nespretne pokrete te su skraćena netočna. Martinelli pokazuje obilježja lokalnog slikara s ustaljenim kompozicijama, dok kolorit izražava blijedim i monotonim bojama. Prostor obrađuje pusto i neuvjerljivo, iako imaju mnogo detalja.⁶²

Na oltaru Srca Isusovog se nalazi slika Krista koji se ukazuje sv. Mariji Margariti Alocoque. Djelo je izradio Bartolomeo Gianelli (1824.-1894.)⁶³ krajem 19. stoljeća. Krist stoji u centru slike, lijevom rukom pridržava križ a desnom ukazuje na svoje srce. Sv. Marija Margarita Alocoque kleči u prvom planu raširenih ruku, a u pozadini se nazire unutrašnjost sakralnog objekta s oltarom u gustoj magli.⁶⁴

Slika s oltara Sv. Nikole prikazuje sv. Josipa koji u naručju drži Dijete Krista, dok pred njima kleči sv. Antun Padovanski. Ova skupina lebdi na nebu nad prikazom grada Umaga, a u prvom planu kleči sv. Nikola i gleda u prikazanu skupinu svetaca i Krista. Sliku je izradio i potpisao 1895. godine Pietro Marchesi (1862.-1929.)⁶⁵ iz Vodnjana.⁶⁶

Sliku *Svete obitelji* je izradio Giovanni Battista Crevatin (1837.-1910.)⁶⁷ iz Trsta, datira iz 1899. godine. U prvom planu se nalazi sv. Josip koji sjedi na kamenoj ploči i gleda u dječaka Krista. U drugom planu se nalaze Krist i Marija, ona sjedi na kamenoj klupi, lijevom rukom pridržava dječakovu ruku dok ga desnom obgrljuje, Krist stoji te gleda i desnom rukom upire na nebo.⁶⁸

Skulptura

U crkvi se nalazi drveni triptih iz 15. stoljeća koji je bio dio oltara prijašnje župne crkve. U tri gotička luka nalaze se reljefi sv. Petra, sv. Antuna i sv. Martina⁶⁹ Fragment je bio napušten u ormaru, pronađen je 1912. godine te ga je restaurirao Zarotti iz Piranu.⁷⁰

Skupina *Pietà* s dva anđela koji nose attribute Kristove muke se nalazila u Crkvi Majke Božije Žalosne koja je porušena 1954. godine. Tada su djela prenesena u župnu crkvu te im se posvetio jedan od oltara.⁷¹ Umaška *Pietà* se ističe sa svojom vrsnoćom unutar primjera renesansnih venecijanskih drvenih skulptura u Istri.⁷²

---

62 VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ (bilj. 44) 526-529.

63 Bartolomeo Gianelli je koparski slikar, školovao se na Akademiji slikarstva u Veneciji te je tamo izlagao na ljetnim izložbama. Afirmirao se s oltarnom palom *Svetih Petra i Pavla* na glavnom oltaru koparske katedrale. E. GARDINA, Bartolomeo Gianelli u: *Istarska enciklopedija*, 2008., <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=966> pristupljeno 8.9.2016.

64 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 21

65 Pietro Marchesi je bio vodnjanski slikar i pionir mehaničkih proizvodnih strojeva. Slikao je pejzaže, marine, portrete i oltarne pale. R. MARSETIĆ, Pietro Marchesi u: *Istarska enciklopedija*, 2008., <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1648> pristupljeno 8.9.2016.

66 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 18.-21.

67 Giovanni Battista Crevatin je bio talijanski slikar iz Trsta. Slikarsko obrazovanje je stekao u rodnom gradu, a proslavio se kao portretist. ROSSELLA FABIANI, Giovanni Battista Crevatin u: *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 30, 1984., [http://www.treccani.it/enciclopedia/giovan-battista-crevatin_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/giovan-battista-crevatin_(Dizionario-Biografico)/) pristupljeno 8.9.2016.

68 SERGIJE JELENIĆ (bilj. 6) 18 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 65

69 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 67

70 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 173

71 NARCISA BOLŠEC FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 66

72 IVAN MATEJČIĆ, Venecijanska drvena renesansna skulptura u našim krajevima: Kratka rekapitulacija i prinosi

Marija desnom rukom pridržava glavu mrtvog djelo Krista u svom krilu, a u lijevoj ima rubac s kojim je brisala suze. Ovakva ikonografska interpretacija teme *Pietà* (Wesperbilt) dolazi sa sjevera. Već od 15. stoljeća se javlja kod takozvanih čeških "*lijepih Pietà*", ali osim ikonografskog motiva, umaška *Pietà* nema drugih poveznica s gotikom sa sjevera.⁷³

Tipološke osobine ovog djela se kreću oko rezbara koji je pod utjecajem obitelji Vivarini. Djelo s kojim se može usporediti je drveni reljef *Pietà* koji se nalazi u centru oslikanog poliptiha, izrađenog 1485. godine od Bartolomea Vivarinia za Rab, a danas se nalazi u Bostonu. Podudaraju se u vidu ikonografske teme i kompozicije, ali i načinu oblikovanja lica Bogorodice, pogotovo izrada očiju, usta i bora. Draperije dvaju djela se razlikuju, nabori Vivarinijeve *Pietà* su usitnjeni i nagomilani, dok kod umaškog djela oni odaju dojam mekoće i životnog plasticiteta. U vidu draperije, umaška *Pietà* se približava Donatellovom uzoru načina oblikovanja. Bartolomeov utjecaj se prepoznaje i u konstrukciji anatomije. On je svoje ženske likove izrađivao s izrazito uskim ramenima, postižući dojam gracioznosti i krhkosti. Ovakvo oblikovanje je prisutno i u umaškom reljefu *Pietà*, što ih dodatno povezuje. Drugo djelo koje je blisko s umaškim primjerom iz radionice obitelji Vivarini je lik sv. Antuna Opata na poliptihu u Vatikanskoj pinakoteci iz 1469. godine, koje povezuje sličan način oblikovanja draperije. Autor umaške *Pietà* je svakako bio u neposrednom kontaktu s radovima obitelji Vivarini, možda čak i rezbar koji je sudjelovao u njihovoj *botteghi*.⁷⁴

Na jednom od bočnih oltara se nalazi raspelo koje se datira 1600. godine. Na tom oltaru se nalazi grb obitelji Andreotti.⁷⁵

Na glavnom oltaru se nalaze skulpture *Sv. Peregrina* i *Sv. Nicefora*, koje je izradio Antonio Bosa (1780-1845). Na njihovom mjestu su se prvotno nalazile dvije drvene skulpture, najvjerojatnije narodne umjetnosti, koje su se spominjale u popisu iz 1817. godine. Željom za obnovu oltarnih skulptura, naručene su nove kod Bose. U dokumentu iz župnog arhiva u Umagu nalaze se informacije da su skulpture izrađene od veroneškog kamena te da su stigle u Umag početkom ožujka na brodu *Madonna della Salute*. Dvije skulpture su postavljene na glavni oltar 6. ožujka 1821. godine.⁷⁶

Antonio Bosa je rodom iz Bassana, a školovao se za skulptora u venecijanskoj Akademiji Farsetti. Sa devetnaest godina je pozvan u Trst kako bi izradio skulpture za palaču Carciotti, u samih šest godina je izradio četrnaest skulptura. Tokom svog djelovanja je najviše radova izradio u

---

katalogu u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 40, 2003.-2004.,189

73 IVAN MATEJČIĆ, Prilozi za katalog renesansne skulpture u Hrvatskoj u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 33, 1992.,17-18

74 IVAN MATEJČIĆ (bilj. 52) 18.

75 NARCISA BOLŠEĆ FERRI, BRANKA MILOŠEVIĆ (bilj. 29) 66.

76 ALFONSO FRAGIACOMO (bilj. 6) 518.

Trstu i Veneciji.⁷⁷

Plemić Francesco Serafino di Porcia e Brugnera je često donirao liturgijske predmete župi u Umagu, među kojima je bio i kip *Arkandela Gabrijela*⁷⁸, koji je danas izgubljen. Član te iste plemićke obitelji je Alfonso Gabriele di Porcia e Brugnera, koji je bio guverner Trsta od 1822. do 1833. godine. Alfonso Gabriele je bio također veliki mecena i ljubitelj umjetnosti, pa je vjerojatno poznao rad Bose, stoga postoji vjerojatnost da je obitelj Porcia e Brugnera bila ta koja je potaknula naručivanje skulptura za glavni oltar u Umagu kod Antomia Bose.⁷⁹

U inventaru župne crkve u Umagu se nalazi srebrni kip *Sv. Pelegrina* kojeg je izradio Giuseppe Bonanni iz Udina.⁸⁰ Svećenik Ernesto Fumis je naručio kip 1911. godine, iste godine je dao izrezbariti i korske klupe kod umaških majstora Emo Rossi i Beniamino Favretta.⁸¹

U inventara iz 1928. godine se popisuje drveni kip *Sv. Tereze od Dijeteta Isusa s dva anđela*, danas se kip *Sv. Tereze* nalazi na postamentu u brodu crkve bez anđela. U spomenutom inventaru, pod popisom novo nabavljenih predmeta, zapisana je drvena skulptura *Sv. Antuna Padovanskog s prosjakom*. Navodi se kako je vrijednost skulpture 1335 lira, a donirao ju je svećenik Ernesto Fumis.⁸² U inventaru umaške crkve nalaze se i drveni kip *Bogorodice Karmelska*, iz 1929. godine, također je donacija Fumisa.⁸³

Liturgijski predmeti od zlata i srebra

U župnom arhivu nalazi se inventar stanja župne crkve iz 1818. koji je revidiran 1823. godine. U njemu su može isčitati da u to doba crkva posjeduje razne vrijedne predmete od zlata i srebra. Od srebrnine navode se pokaznica, ciborij, šest kaleža s patenom (plitki tanjurić), relikvijarij s moćima sv. Nicefora i sv. Maksimilijana, pacifikal⁸⁴, križ s drvenom unutrašnjosti, kadionica sa svojom navikulom za tamjan i žličicom te škropionica s aspergilom. Također inventar popisuje srebrni pozlaćeni kalež s patenom te bakreni relikvijar s pozlatom i posrebrom.⁸⁵

U popisu liturgijskih predmeta iz 1928. navodi se da je 1817. godine plemić Francesco Serafino di Porcia e Brugnera (1785.-1827.) je donirao srebrni kalež s brončanim čvorom i podnožjem te srebrnu kadionicu s navikulom.⁸⁶

77 GINO DAMERINI, Antonio Bosa u: *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 13, 1971.,

[http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-bosa_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-bosa_(Dizionario-Biografico)/) pristupljeno 21.8.2016.

78 Skulptura se nalazila nad desnim ulazom u crkvu. Arkandeo Gabrijel je u desnoj ruci držao vatreni mač, dok pod njegovom desnom nogom je gazio Sotonu. ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 149.

79 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 149.

80 NIKI FACHIN, *Umag-Savudrija: Povijest i kultura*, Umag, Olivetum, 2002., 14.

81 ANDREA BENEDETTI, *Umago d'Istria nei secoli*, vol. 3, Umag, Famiglia umaghese, 1973., 108.

82 Inventar župne crkve u Umagu iz 1928. godine, Župni arhiv, Umag

83 ANDREA BENEDETTI (bilj. 22) 168., ANDREA BENEDETTI (bilj. 66) 108.

84 Liturgijski predmet kojeg svećenik pruža vjernicima na poljubac mira. <http://www.hrleksikon.info/definicija/pacifikal.html> pristupljeno 13.8.2016.

85 Inventar župne crkve u Umagu iz 1821. godine, Župni arhiv, Umag

86 Inventar župne crkve u Umagu iz 1928. godine, Župni arhiv, Umag

U navedenom popisu inventara iz 1928. godine primjećuje se da je inventar liturgijskih predmeta uvećan. Nabavljen je srebrni pozlaćeni ciborij u vrijednosti od 1700 lira, srebrna kustodija vrijednosti 300 lira te srebrni kalež s bakrenim podnožjem i patenom.⁸⁷

Zaključak

S obzirom na zamršenu i često nezahvalnu povijest kroz koju je prošao grad Umag, s čestim gospodarskim i demografskim krizama, epidemijama i promjenama vlasti, za očekivati je da inventar umjetnina i sama župna crkva u Umagu su skromne kvalitete. Svakako, to ne umanjuje važnost umjetnina, sama tipologija arhitekture ističe kao prvi primjer neopalladijanske jednobrodne crkve u Istri.

Nažalost mnoga djela nemaju još otkrivene autore, poput oltarne pale *Krštenja Kristovog*, lunete s prikazom *Boga Oca* te sve drvene skulpture i reljefi unutar crkve, a često djela nemaju točno utvrđenu dataciju. U slučaju oltarne pale *Silaska Duha Svetoga* na slici postoje inicijali (M. D. V. F.) ali nije pronađeno puno ime autora. Srećom, uspjela se pronaći izgubljena informacija o godini dolaska skulptura *Sv. Peregrina* i *Sv. Nicefora* u Umag. Bila bi potrebna dodatna istraživanja kako bi se nadopunila slika inventara umjetnina u umaškoj župnoj crkvi.

Može se primijetiti kako mnogi autori umjetnina koji su izrađivali djela za Umag, su usko povezani za Veneciju. Jasni utjecaj venecijanske umjetnosti se primjećuju na djelima *Krštenja Kristovog*, luneti *Boga Oca*, pali *Uskrslog Krista*, pali *Bogorodice od Ružičnjaka*, te reljefu *Pietà*, kao i sama tipologija arhitekture crkve. Razlog tome je što je Umag bio dio Mletačke republike kroz više stoljeća, pa je stoga centar bio veliki utjecaj na umjetnost grada.

Kao kvalitetnija djela se ističu pale *Krštenje Kristovo* i *Uskrsli Krist* te reljef *Pietà*. Zanimljivo je pratiti i stilske karakteristike Domenica Martinellija, pošto je odradio mnoge djela unutar crkve, a na djelu *Uznesenja Blažene Djevice Marije* potpisuje se i time otkriva svoj identitet.

---

⁸⁷ Inventar župne crkve u Umagu iz 1928. godine, Župni arhiv, Umag

Literatura

1. DARIO ALBERTI, *Istria:Storia, arte, cultura*, Trst, Lint editoriale, 2006., 2. izdanje
2. ANDREA BENEDETTI, *Umago d'Istria nei secoli*, vol. 2, Umag, Famiglia umaghese, 1973.
3. ANDREA BENEDETTI, *Umago d'Istria nei secoli*, vol. 3, Umag, Famiglia umaghese, 1973.
4. VIŠNJA BRALIĆ, NINA KUDIŠ BURIĆ, *Slikarska baština Istre*, Zagreb, 2006.
5. NIKI FACHIN, *Umag-Savudrija:Povijest i kultura*, Umag, Olivetum, 2002.
6. ALFONSO FRAGIACOMO, Le sculture di Bosa u: *L'arena di Pola*, br. 25, 1969.,
7. SERGIJE JELENIĆ, *Umag: Sakralno bogatstvo Umaga i okolice*, Umag, Narodno sveučilište "Ante Babić", 1997.
8. VLADIMIR MARKOVIĆ, Neopalladijevske jednobrodne crkve 18. stoljeća u sjevernojadranskoj Hrvatskoj u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 33, 1992.
9. IVAN MATEJČIĆ, Venecijanska drvena renesansna skulptura u našim krajevima: Kratka rekapitulacija i prinosi katalogu u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 40, 2003.-2004.
10. IVAN MATEJČIĆ, Prilozi za katalog renesansne skulpture u Hrvatskoj u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 33, 1992.,17-18
11. Inventar župne crkve u Umagu iz 1821. godine, Župni arhiv, Umag
12. Inventar župne crkve u Umagu iz 1828. godine, Župni arhiv, Umag
13. ELENA BASSI, Giuseppe Bernardino Bison u: *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 10, 1968., [http://www.treccani.it/enciclopedia/giuseppe-bernardino-bison_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/giuseppe-bernardino-bison_(Dizionario-Biografico)/) pristupljeno 4.9.2016.
14. GINO DAMERINI, Antonio Bosa u: *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 13, 1971., [http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-bosa_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/antonio-bosa_(Dizionario-Biografico)/) pristupljeno 21.8.2016.
15. ROSSELLA FABIANI, Giovanni Battista Crevatin u: *Dizionario Biografico degli Italiani*, Volume 30, 1984., [http://www.treccani.it/enciclopedia/giovan-battista-crevatin_\(Dizionario-Biografico\)/](http://www.treccani.it/enciclopedia/giovan-battista-crevatin_(Dizionario-Biografico)/) pristupljeno 8.9.2016.
16. E. GARDINA, Bartolomeo Gianelli u: *Istarska enciklopedija*, 2008., <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=966> pristupljeno 8.9.2016.
17. R. MARSETIĆ, Pietro Marchesi u: *Istarska enciklopedija*, 2008., <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=1648> pristupljeno 8.9.2016.

Inventar župne crkve u Umagu iz 1821. godine

Stato

Dimostrate le Facolta' della Veneranda Chiesa Sta Maria Maggiore
Coleggiata di Umago, formato confronto sul dell'inventario Compilato il 15.Maggio 1818.
(...)? dall'I. M. *agienateria*? Provinciale di Stato il 5.8.1821.

Indicazione delle singole parti della Facoltà

1. Edifizi

Chiesa denominata Sta Maria Maggiore situata nella Piazza di Umago, della lunghezza di Klafter 20, della larghezza di Klafter 9, ed altezza di Klafter 12, Fabbricata di una sola nave. Questa Chiesa contiene il Ponte Battesimale la di cui varca è di Pietra lavorata, e la Capela di Legno. Il Coro alla Rossana tutto di moghera. L'altar Maggiore e di Marmo bianco di Carrara, e le Colonne del tabernacolo di marmo rosso;

Il Colpito di Legno d'abete Colorito.

L'Organo posto sopra la porta maggiore con suo canore e canto, ria di abete colorito.

Sopra le Facciate vi sono dodici pitture in tela grezze e nel soffito ve ne sono quattro a fresco.

Il campanile piantato a sinistra della chiesa.

Il cimitero, con nel mezzo una capella cinta di marmo.

Case

Casa detta Cameraria situata in contria dell'Ospitale al # 49

2. In capitali attivi

Capitale investito presso Giovanni Zachigna (...)? . Martin coll'interesse del

6 % paga annualmente (...)? 12

i? Antonio Coslovich ? Andrea paga annualmente (...)? 9

i? Eredi Valentin Alessio? Paga annualmente (...)? 6

i? Catterino Rotter paga annualmente (...)? 56:10

i? Domenico Sforzina p. ^{on} Matteo paga annualmente (...)? 270

Capitale investito presso gli Sredi Matteo Maggio, pagano annualmente (...)? 12

id presso Bortolo Grassi p. Francesco, paga annualmente (...)? 15

id presso Pietro Maggio, paga annualmente (...)? 6

3. In oggetti preziosi, in argenti

1. Ostensorio di argento

1. Pisside di argento

6. Calici di argento con sue Patene

1. Oggetto di Calice di argento dorato di fuori e di dentro con Patena

1. Reliquiario d'argento con reliquie di S. ti Niceforo, e Massimiliano

1. Simile dorato, ed argentato di rame

1. Pace De argento

1. croce di argento con anima di legno

1. Turibolo con navicella, e cucchiajo, pesano intutto

2. Lampade d'argento pesano

1. Sechiello con aspensorio di argento

4. In arredi di ottone

20. Candelabri, tra grandi; mezzani, e piccoli

8. Lampade di lama di ottone

4. Croci grande dorate don anima di legno

1. Sechiello con ospensorio

1. Fanale d'ottone p accompagnar il SS.^{mo}

1. Simile

1. Foghera di rame ad uso di Sacrestia con piedestale di ferro

2. Fario di rame dorato con aste di legno

1. Croce piccola di Ottone, serve p tenerla sull'altare

5. Di Bronzo

7. Campanelle di Bronzo

3. Campana esistenti nel campanile , deu grande

6. Di Ferro

8. Brazioli di ferri coloriti

7. Di legno

2. Celostri di legno dorati

4. Croci di legno

1. Banco nella sacrestia, serve p. appane i sacerdoti

1. Casson di legno

2. Casse di legno

1. Cassa

1. Penafletario
1. Cassetta con 3 divisioni p. le elemosine
2. Scalinate a 3 gradini
1. Scagnello
2. Genufletori
1. Scala a mano
3. Scagni coloriti di rosso
- 1 Lettorino da coro
1. Lettorino di moghera sopra l'altare maggiore
2. Lamiere di legno colorite
3. Cadregoni dorati con fodera di damasco Crenese
1. Cassela posta sopra il Palpito con piedestali di pietra
12. Palme di carta colorita con suoi piedestali di legno
1. Scalinata di tavola serve p la cattedra del Prelato
1. Scheletro di baldachino della cattedra
4. Confessionari d'abete

8. Seta e lana apparati

1. Apparato cioè Pianetta con Ronicelle, Piviale, due stole, due manipoli, due veli, e Borsa di (...)?
d'oro
1. Simile stoffa d'oro con Pianetta, due Ronicelle, due stole, tre manipoli, due *Cassini?* con fodera della stessa stoffa, Vello, e borsa
1. Apparato di *Amer?* di seta rosso, con con Pianeta, due Ronicelle, due stolle, tre manipoli, Piviale, vello, e borsa con guarnizioni d'oro
1. Apparato violetto, *infana?*, Pianeta, due Ronicelle, Piviale, manipoli, stolle, vello, e Borsa
1. Apparato nero di lana, cioe pianeta, due fonicelle, due stole tre manipoli, Piviale e borsa
1. Pianeta nero di lana, con stola, manipoli e velo
2. Pianete nere di lana con fiori
1. Pianeta nera di fondo bianco colorata, stola, manipolo, piviale, velo e borsa
1. Pianeta di drappo di seta fiorata, con stola, manipolo
1. Pianetta violetta, con manipolo, senza stola
1. Pianeta violeta di seta, con manipolo, senza stola
1. Pianeta di color verde, manipolo, stola, borsa, e velo
1. Baldachino di drappo di seta colorito
1. Ombrello di seta bianco con pedestale di legno

1. Strato che copre la pradella del altar di velato in fana
3. Camici di Linon con fiorami tessati e suoi Amiti
3. Camici di seta costanza con suoi amiti merli e giarin
3. Cingoli fini lunghi di *Azze*?
3. Detti di bavella verde
8. Tovaglie di tela Curame con merli e giarin
3. Dette di tela Curame con merli e giarin
2. Assiugamenti di tella
2. Portiere di Mosschina fiorata colorata

9. In libri e immagini

Pala sopra il coro pittura grezza in tela con cornice di stucco

Pala nella capella del battistero senza cornice rapresentante S. Gio Batt.^a al Giordano, pittura di qualche considerazione

1. Missale romano con contorni neri
2. Detti
3. Detti inadoperabili
1. Breviario da coro
1. Diarno
1. Rituale
2. Missali di Merlo
5. Palle di Pietra Chiesa; una tenuta dal Giromalo Manzato sig. Zuane, e l'altra del sig. Antonio Picciola di Sebastiano

10. In censi Fissi

La chiesa parrocchiale collegiata possiede molti fondi questi furono concessi a molti privati verso alcuni obblighi tra i quali quello di corrispondere in numerario le somme seguenti che si *dessumono*? dall'inventario assunto dall' (...) ? Commisario circolare Sig. Koc 19/22 Agosto 1817.

Eredi Palcich (...) ? Gregorio	f ..4
(...) ? Roselli	...19
Favretto Laura	...2
Eredi Guaziotto	..4
Fratelli Prissa	..8
S. D. Paolo Centenari	..4
Lo stesso	..2
Lo stesso	..1

Lo stesso	...13
Lo stesso	...8
Domenico Maggia ora il Sig. Caterino Rotter	...14
Pietro Maggia	...13
Gio. <i>Romiza?</i> Zorzi	1..2
Fratelli Marcovich	...12
(...)? Luca Balanza	3.18
Domenico Sforzina	2.._
Eredi Zuanne Zashigna	...9
Eredi Zorzi <i>Sossa?</i> Del Carso	...17
Sig. Carlo Fererici	...5
Gio. Maria Zattera	...4
Eredi (...)? Ant. ^o Rotter, ora S. (...)? Rotter	...6
Almerigoti da Capod. ^a	2.._
Eredi Pelegrin Bose g. Gio. Batti	0..3
Bortolo Gassi (...)? Dandoli rappresentante Bancovaz	...2
Eredi Matteo (...)?	34.._
Eredi Gio. Batte Bose	3.._
Luca Covacich	3.._

Somma 107.2

Decime Parrocchiali

La rendita presente, che la Parrocchia riscuote dalle decime Arendate a Giuseppe Smilovich (...)?, che spira l'anno 1825 nel giorno 31 X e di (...)? 262

La questa *xma?* antica consuetudine di Capitolo ne a il diritto della quarta parte.

La Chiesa a pare diritto sopra (...)? del Torchio da queste ne ritrae il bisogno (...)? Il uso della chiesa stessa, e negli anni d'abondanza, oltre il proprio (...)?, può vendere due barille d'oglio circa; Presentemente non ne a che (...)? L'uso proprio.

(...)? 262.

Popis ilustracija

1. Nepoznati autor, *Krštenje Kristovo*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, kraj 16. ili početak 17. stoljeća

2. Maffeo da Verona, *Uskršli Krist*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, oko 1610. godine

3. Nepoznati autor, *Bog Otac*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, druga četvrtina ili polovica 17. stoljeća

4. Nepoznati autor, *Silazak Duha Svetoga*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1744. godina

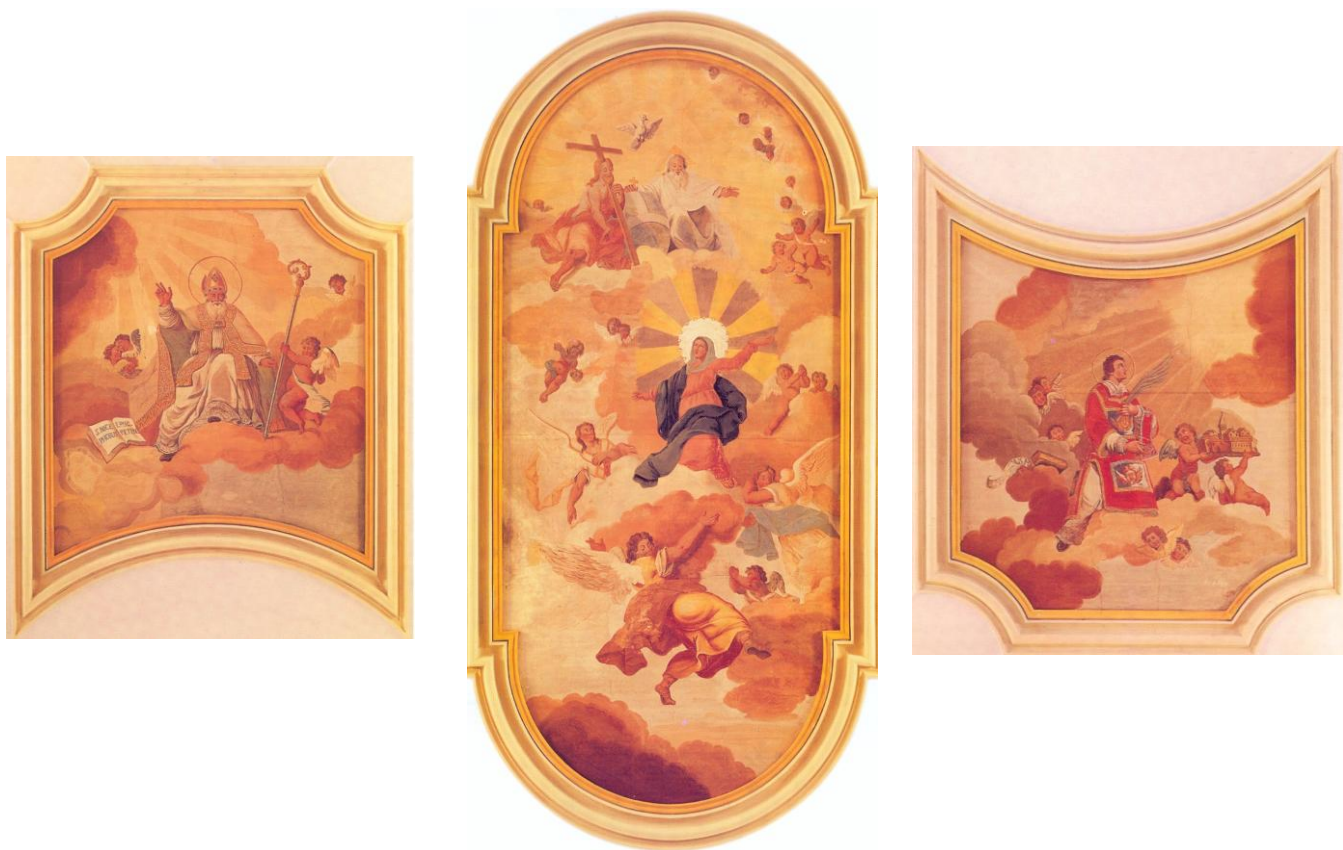

5. Giacomo Alugaro, *Bogorodica od Svetog Ružarija sa svetim Dominikom i svetom Katarinom Sijenskom*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1650. godina

6. Giuseppe Bernardino Bissoni, *Uznesenje Blažene Djevice Marije, sv. Peregrin i sv. Nicefor*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, druga polovica 18. stoljeća

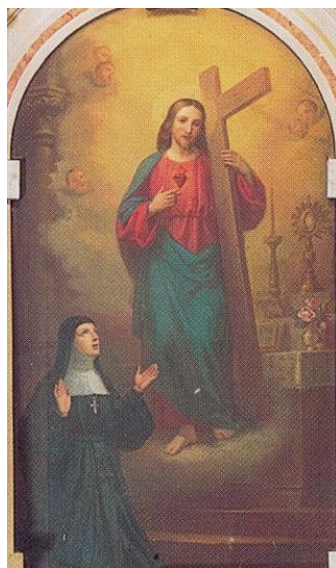
7. Domenico Martinelli, *Uznesenje Blažene Djevice Marije*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1788. godina

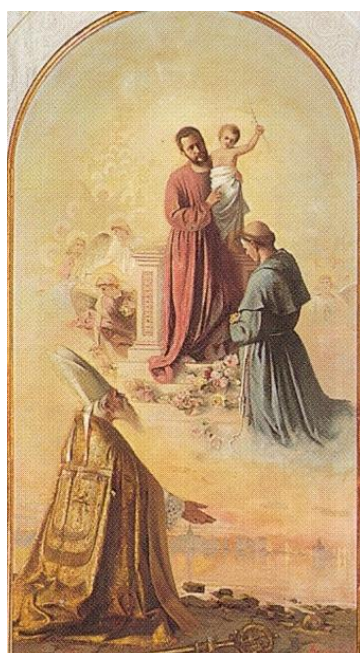
8. Domenico Martinelli(?), *Ciklus svetaca (Sv. Grgur, Sv. Ambrozije, Sv. Augustin)*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, oko 1788.

9. Bartolomeo Gianelli, *Krist i sv. Marija Margarita Alocoque*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, krajem 19. stoljeća

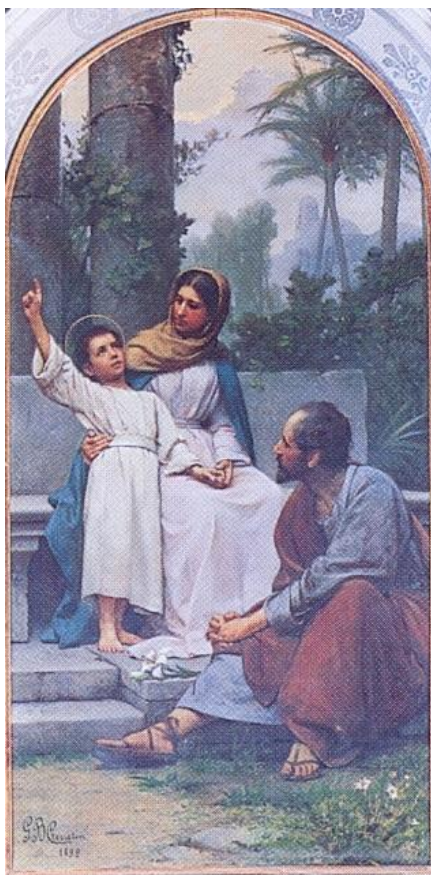

10. Pietro Marchesi, *Sv. Josip i Dijetete sa sv. Nikolom i sv. Antunom Padovanskim*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1895. godina

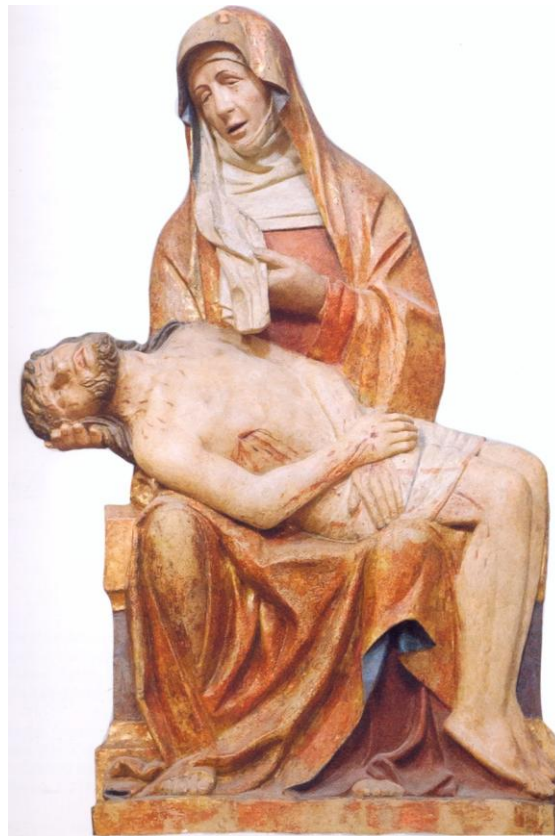
11. *Giovanni Battista Crevatin, Sveta Obitelj, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1899. godina*

12. Nepoznati autor, *Triptih*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 15. stoljeće

13. Nepoznati autor, *Pietà* Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag

14. Nepoznati autor, *Raspelo*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1600. godina

15. Antonio Bosa, *Sv. Peregrin i Sv. Nisefor*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1821. godina

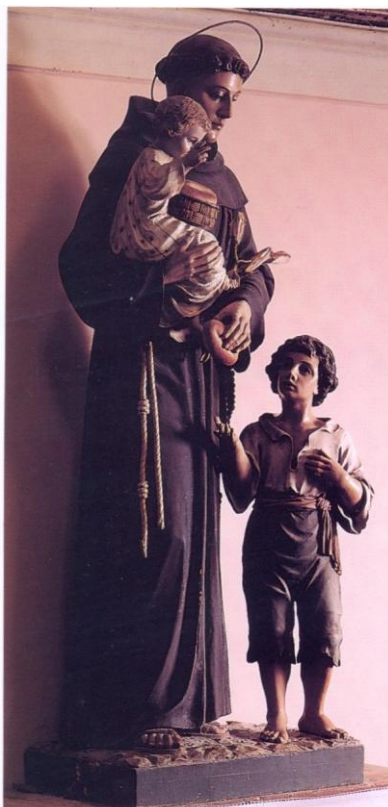
16. Giuseppe Bonanni, *Sv. Pelegrin*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1911. godina

17. Nepoznati autor, *Sv. Tereze od Dijeteta Isusa*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, početak 20. st

18. Nepoznati autor, *Sv. Antuna Padovanskog s prosjakom*, Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag, 1928. godine

19. Nepoznati autor, *Bogorodice Karmelska* Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije, Umag,

